

**بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور
۴۰. بودجه بخش آب**

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات زیربنایی

دوره یازدهم - سال اول
شماره چاپ:
تاریخ چاپ:
شماره ثبت: ۳۰۰
کد موضوعی: ۲۵۰
شماره مسلسل: ۱۷۳۴۵
دی‌ماه ۱۳۹۹

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۲	۱. تصویر کلان بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰
۳	۲. اسناد بالادستی در بخش آب مرتبط با بودجه‌های سالیانه
۵	۳. تبصره‌های مهم لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ مرتبط با بخش آب
۱۱	۴. بررسی اعتبارات و ظرفیت‌های بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰
۱۱	۴-۱. اعتبارات فصل منابع آب
۱۲	۴-۲. اعتبارات فصل آب و فاضلاب
۱۳	۴-۳. اعتبارات مرتبط با بخش آب در ردیف‌های متفرقه لایحه بودجه سال ۱۴۰۰
۱۴	۵. عملکرد اعتبارات بخش آب در هشت‌ماهه اول سال ۱۳۹۹
۱۵	۶. بررسی اعتبارات شرکت‌ها و دستگاه‌های مرتبط با بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰
۱۵	۶-۱. اعتبارات شرکت‌های آب منطقه‌ای
۱۸	۶-۲. اعتبارات شرکت‌های آب و فاضلاب
۲۰	۷. اظهارنظر کارشناسی و پیشنهادهای
۲۴	پیشنهادها
۲۶	نتیجه‌گیری
۲۷	منابع و مآخذ

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور ۴۰. بودجه بخش آب

چکیده

فصول مربوط به بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، مشابه سایر بودجه‌های سنواتی، فصل منابع آب (از امور اقتصادی) و فصل آب و فاضلاب (از امور مسکن، عمران شهری و روستایی) است. مجموع اعتبارات فصول مذکور در لایحه معادل ۱۰۷,۰۶۵,۷۴۹ میلیون ریال است. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل منابع آب و فصل آب و فاضلاب نسبت به رقم مصوب قانون بودجه سال ۱۳۹۹ به ترتیب حدود ۵۷ و ۳۰ درصد رشد داشته‌اند. همچنین در این لایحه مبلغ ۲۵۰ میلیون یورو از منابع صندوق توسعه ملی به طرح‌های بخش آب و آب و فاضلاب برای طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین (۱۰۰ میلیون یورو)، طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن (۱۰۰ میلیون یورو) و طرح‌های آب و فاضلاب شهر اهواز (۵۰ میلیون یورو) تخصیص داده شده است. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ اعتبارات مربوط به برنامه تأمین آب، برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک و همچنین خرید تضمینی آب استحصالی و پساب تصفیه شده از بخش غیردولتی (از محل یارانه‌ها) افزایش چشمگیری داشته‌اند. از نکات مهم و قابل توجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ مرتبط با بخش آب می‌توان به گام مثبت و قابل تأیید در جهت برقراری حق‌النظاره منابع آب زیرزمینی، لزوم توجه به اثربخشی طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین در صرفه‌جویی واقعی آب، لزوم توجه به چالش‌های مختلف مربوط به برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک در تأمین اعتبار آنها و همچنین لزوم تأمین اعتبارات مطمئن و قابل حصول برای ابزارهای اندازه‌گیری و کنتورهای هوشمند در طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین اشاره کرد.

مقدمه

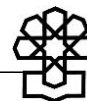
بودجه‌ریزی سالیانه دارای جهت‌گیری‌های زمانی مشخص بوده و به‌عنوان گامی است که گام‌های سال بعد را مشخص می‌کند. بودجه سالیانه رابطه تنگاتنگی با برنامه‌های توسعه پنج‌ساله دارد و حُسن تدوین آن، برآورد اهداف برنامه‌های توسعه پنج‌ساله را به دنبال خواهد داشت. وقوع کم‌آبی‌ها و

خشکسالی‌های متعدد در دو دهه اخیر یا به عبارتی دیگر وجود بحران آب از یک طرف به همراه وقوع برخی سیل‌ها در سال‌های اخیر و همچنین کمبود اعتبارات با توجه به شرایط نامناسب اقتصادی کشور از طرف دیگر، باعث شده است که حساسیت بودجه‌ریزی برای بخش آب مضاعف شود.

معمولاً بخش آب (شامل فصل منابع آب و فصل آب و فاضلاب) در قوانین بودجه سنواتی نسبت به بسیاری از فصول از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بالاتری برخوردار است که این امر به دلیل حجم بالای سرمایه مورد نیاز برای طرح‌های این بخش است. در این گزارش تصویر بخش آب از جهات مختلف در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ ارائه و اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مندرج در لایحه با ارقام متناظر مصوب سال ۱۳۹۹ مقایسه می‌شود. بعد از آن بررسی کارشناسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ از مناظر مختلف در بخش آب و پیشنهادهای اصلاحی یا جدید مرتبط با بخش آب و در انتها نیز نتیجه‌گیری ارائه می‌شود.

۱. تصویر کلان بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

فصول مرتبط با بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، فصل منابع آب (ذیل امور اقتصادی) و فصل آب و فاضلاب (ذیل امور مسکن، عمران شهری و روستایی) است. جدول ۱ اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصول مختلف امور اقتصادی و فصل آب و فاضلاب از امور مسکن، عمران شهری و روستایی را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و قانون بودجه سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در امور اقتصادی، فصل منابع آب بعد از فصل حمل و نقل از بیشترین اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای معادل ۷۶,۶۵۴,۰۰۰ میلیون ریال برخوردار است. با لحاظ اعتبارات فصل آب و فاضلاب، اعتبارات کل بخش آب در لایحه سال ۱۴۰۰ برابر با ۱۰۷,۰۶۵,۷۴۹ میلیون ریال خواهد بود. همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل منابع آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به رقم مصوب در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ به میزان ۵۶/۴ درصد رشد داشته است. رشد رقم مذکور برای اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل آب و فاضلاب، ۳۰/۲ درصد است. شایان ذکر است که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ (مشابه قانون بودجه سال ۱۳۹۹)، برای اعتبارات هزینه‌ای فصل منابع آب و فصل آب و فاضلاب، اعتباری لحاظ نشده است. همچنین در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، از محل یارانه‌ها برای وزارت نیرو جهت خرید تضمینی آب استحصالی و پساب تصفیه شده از بخش غیردولتی، اعتبار هزینه‌ای معادل ۱۸,۲۵۰,۰۰۰ میلیون ریال لحاظ شده است.

جدول ۱. اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای امور اقتصادی (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	هزینه‌ای			تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	
		مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر	مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰
۱۳۰۱۰۰۰۰۰۰	فصل انرژی	۴,۴۸۳,۷۷۴	۸,۹۸۱,۶۳۰	۱۰۰/۳	۱۳,۶۴۱,۸۳۲	۱۵,۸۳۵,۰۰۰
۱۳۰۲۰۰۰۰۰۰	فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات	۸,۰۳۵,۹۱۰	۱۰,۸۹۱,۳۵۶	۳۵/۵	۳۲,۰۹۱,۴۵۶	۳۲,۵۸۳,۵۵۱
۱۳۰۳۰۰۰۰۰۰	فصل حمل‌ونقل	۴,۹۴۴,۸۶۲	۸,۱۰۱,۵۹۴	۶۳/۸	۱۱۳,۹۶۷,۷۹۹	۱۳۴,۷۷۱,۴۴۵
۱۳۰۴۰۰۰۰۰۰	فصل صنعت و معدن	۶,۸۴۳,۱۲۴	۱۰,۴۲۶,۲۴۵	۵۲/۴	۱۵,۴۴۸,۴۲۶	۲۲,۳۸۹,۰۴۹
۱۳۰۵۰۰۰۰۰۰	فصل بازرگانی	۱۹,۷۳۵,۸۸۸	۳۰,۱۲۹,۰۲۸	۵۲/۷	۹۶۶,۹۰۰	۵,۲۴۹,۰۰۰
۱۳۰۶۰۰۰۰۰۰	فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۱۴,۸۷۹,۰۹۷	۳۳,۰۶۵,۷۵۵	۵۵/۰	۲۴,۶۵۵,۴۷۱	۳۶,۳۱۲,۴۱۶
۱۳۰۷۰۰۰۰۰۰	فصل منابع آب	۰	۰	-	۴۹,۰۰۴,۶۰۷	۷۶,۶۵۴,۰۰۰
۱۳۰۸۰۰۰۰۰۰	فصل روابط کار	۲,۱۵۸,۰۰۰	۲,۹۲۹,۵۷۳	۳۵/۸	۰	۰
۱۳۰۹۰۰۰۰۰۰	فصل تعاون	۱,۶۶۲,۷۰۰	۱,۹۹۸,۸۴۹	۲۰/۲	۰	۰
۱۳۱۰۰۰۰۰۰۰	فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی	۱۱,۳۰۸,۶۴۵	۲۴,۲۴۲,۹۷۶	۱۱۴/۴	۱,۶۶۷,۲۸۲	۲,۲۳۲,۰۸۰
۱۵۰۳۰۰۰۰۰۰	فصل آب و فاضلاب	۰	۰	-	۲۳,۳۶۰,۴۹۰	۳۰,۴۱۱,۷۴۹

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.

۲. اسناد بالادستی در بخش آب مرتبط با بودجه‌های سالیانه

احکام مرتبط و مهم قانون برنامه ششم توسعه به‌عنوان مهم‌ترین سند بالادستی موجود جاری کشور، مرتبط با لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در بخش آب، به شرح زیر است (قانون برنامه ششم توسعه). تحلیل کارشناسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ براساس احکام مهم قانون برنامه ششم توسعه در بخش‌های بعدی گزارش ارائه خواهد شد.

ماده (۳۵)

دولت مکلف است به‌منظور مقابله با بحران کم‌آبی، رهاسازی حقبه‌های زیست‌محیطی برای پایداری سرزمین، پایداری و افزایش تولید در بخش کشاورزی، تعادل‌بخشی به سفره‌های زیرزمینی و ارتقای بهره‌وری و جبران تراز آب، به میزانی که در سال پایانی اجرای قانون برنامه ۱۱ میلیارد مترمکعب شود، اقدامات زیر را به‌عمل آورد:

ب) توسعه روش‌های آبیاری نوین، اجرای عملیات آب و خاک (سازه‌ای و غیرسازه‌ای)، توسعه آب‌بندها و سامانه (سیستم)‌های سطوح آبیگر حداقل به میزان ۶۰۰ هزار هکتار در سال.
تبصره - برای توسعه روش‌های آبیاری نوین حداقل هشتادوپنج درصد (۸۵٪) هزینه‌ها به‌عنوان کمک بلاعوض توسط دولت در قالب بودجه سالیانه تأمین و پرداخت می‌شود.

ح) نصب کنتور هوشمند و حجمی آب با اعطای تسهیلات از وجوه اداره شده بر روی چاه‌های دارای پروانه بهره‌برداری تا پایان اجرای قانون برنامه.

خ) استفاده از آب استحصالی سدها، با اولویت تأمین آب شرب مورد نیاز در حوضه آبریز محل استقرار سد.
 ر) دولت موظف است تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه طرح الگوی کشت را برای تمامی نقاط کشور تعریف نموده و در طی سال‌های اجرای این قانون به مورد اجرا گذارد. وزارت نیرو موظف است تخصیص آب را مطابق طرح الگوی کشت در اختیار کشاورزان قرار دهد.

ماده (۳۶)

الف) دولت مکلف است اقدامات لازم را با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی در جهت اصلاح نظام بهره‌برداری آب آشامیدنی، بهره‌وری استحصال و بهره‌وری مصرف آن را حداقل معادل سی درصد (۳۰٪) ارتقا دهد و نیز حداقل سی درصد (۳۰٪) آب آشامیدنی مناطق جنوبی کشور را از طریق شیرین کردن آب دریا تا پایان اجرای قانون برنامه تأمین نماید.

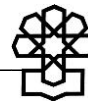
تبصره - وزارت نیرو موظف است تا پایان اجرای قانون برنامه تمهیدات لازم را جهت تأمین، طراحی و ساخت حداقل معادل هفتاد درصد (۷۰٪) آب شیرین‌کن‌های مورد نیاز در شهرهای حوزه خلیج فارس و دریای عمان را از جمله از طریق خرید تضمینی آب شیرین‌شده و نیز مدیریت هوشمند و جمع‌آوری آب شیرین‌کن از طریق انتقال فناوری به داخل انجام دهد. مدیریت انتقال فناوری از طریق جهاد دانشگاهی، دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و شرکت‌های دانش‌بنیان انجام می‌شود.

ماده (۳۷)

دولت مکلف است تمهیدات لازم را با استفاده از انواع روش‌ها از جمله سازوکارهای ذیل تا پایان اجرای قانون برنامه، علاوه بر وضع موجود جهت افزایش حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) پوشش شبکه فاضلاب شهری کشور را فراهم نماید.

الف) استفاده از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی داخلی و خارجی و سازمان‌های بین‌المللی در ازای واگذاری پساب استحصالی.

ب) استفاده از منابع حاصل از فروش پساب فاضلاب جهت توسعه و تکمیل طرح‌های فاضلاب شهری با پیش‌بینی منابع و مصارف آن در قانون بودجه سنواتی.

۳. تبصره‌های مهم لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ مرتبط با بخش آب

احکام مهم مرتبط با بخش آب در تبصره‌های ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ به شرح زیر است (لایحه بودجه سال ۱۴۰۰):

تبصره «۳»

الف) با رعایت بند «الف» ماده (۴) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه در سال ۱۴۰۰ سقف تسهیلات تأمین مالی خارجی (فاینانس) برای طرح‌های دولتی و غیردولتی علاوه بر باقی‌مانده سهمیه سال‌های قبل، معادل ریالی سی میلیارد (۳۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار تعیین می‌شود. در مواردی که استفاده از تسهیلات مالی خارجی (فاینانس) منوط به تضمین دولت جمهوری اسلامی ایران مبنی بر بازپرداخت اصل و هزینه‌های تسهیلات مالی اخذ شده از منابع بانک‌های کارگزار خارجی و بانک‌ها و مؤسسات مالی و توسعه‌ای بین‌المللی باشد، وزیر امور اقتصادی و دارایی مجاز است پس از تصویب هیئت وزیران به نمایندگی از طرف دولت ضمانتنامه‌های کلی و یا اختصاصی مورد نیاز برای طرح‌های مذکور را حداکثر ظرف مدت یک‌ماه صادر و یا اختیار امضای آن را با تصویب هیئت وزیران به مقام مسئول ذی‌ربط تفویض کند.

در مورد کلیه طرح‌های دولتی و غیردولتی متقاضی استفاده از تسهیلات مالی خارجی (فاینانس) اخذ تأییدیه دستگاه اجرایی ذی‌ربط (به‌منظور تأیید اولویت برای استفاده از تأمین مالی خارجی)، وزارت امور اقتصادی و دارایی (به‌منظور صدور ضمانتنامه دولتی)، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (به‌منظور پایش (کنترل) تعادل و مدیریت تراز ارزی کشور) و سازمان برنامه و بودجه کشور (صرفاً برای پایش (کنترل) طرح‌های بخش دولتی شامل طرح‌های شرکت‌ها و طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) ضروری بوده و بازپرداخت اصل و سود تسهیلات هر یک از طرح‌ها از محل عایدات طرح و یا منابع پیش‌بینی شده در این قانون قابل پرداخت می‌باشد.

شورای اقتصاد با رعایت اولویت‌های بند «پ» ماده (۴) قانون برنامه ششم توسعه تسهیلات مذکور را به طرح‌های بخش دولتی که دارای توجیه فنی، اقتصادی، مالی و زیست‌محیطی باشند، اختصاص می‌دهد. طرح‌های بخش‌های خصوصی و تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکت‌های دانش‌بنیان و مؤسسات و شرکت‌های تابعه قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیاء نیز با سپردن تضمین‌های لازم به بانک‌های عامل می‌توانند از تسهیلات مذکور استفاده کنند و بازپرداخت اصل و سود تسهیلات هر یک از طرح‌های مذکور از محل عایدات طرح تأمین و پرداخت می‌شود. در خصوص طرح‌های غیردولتی، وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است پس از اخذ تضمین لازم از بانک‌های عامل که به پشتوانه اخذ وثایق مناسب و کافی از مالکان طرح‌ها صادر شده است، نسبت به صدور ضمانتنامه بازپرداخت اقدام کند.

دولت مجاز است یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار از تسهیلات تأمین مالی خارجی (فاینانس)

فوق‌الذکر را برای استفاده از منابع بانک‌ها و مؤسسات مالی و توسعه‌ای بین‌المللی به‌منظور تجهیز آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های دانشگاه‌ها، دانشگاه‌های علوم پزشکی، مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فناوری و مراکز آموزش فنی‌وحرفه‌ای دولتی و سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی با تضمین دولت و بازپرداخت آن، از محل اعتبارات بودجه عمومی تأمین کند.

تبصره «۴»

ه) در صورت دریافت مجوز از مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، به دولت اجازه داده می‌شود مبلغ دو میلیارد و هشتصد و چهل و پنج میلیون (۲,۸۴۵,۰۰۰,۰۰۰) یورو از منابع ورودی سال ۱۴۰۰ صندوق توسعه ملی را به‌صورت تسهیلات ارزی با تضمین دولت به شرح جدول زیر برداشت کند و این منابع را با رعایت شرایط مندرج در ذیل جدول به مصرف برساند:

ردیف	عنوان	مبلغ اختصاص داده شده
۱	طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین	تا سقف ۱۰۰ میلیون یورو
۹	طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن	تا سقف ۱۰۰ میلیون یورو
۱۲	طرح‌های آب و فاضلاب شهر اهواز	تا سقف ۵۰ میلیون یورو

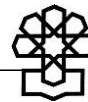
برنامه عملیاتی و جریان وجوه (با رویکرد بودجه‌ریزی عملیاتی) با تأکید بر ایجاد سازوکارهای لازم برای سنجش، کنترل و تضمین تعهدات دستگاه متولی برای تحقق اهداف راهبردی طرح‌ها باید به تأیید سازمان برنامه و بودجه کشور برسد.

تخصیص مرحله‌ای منابع به‌صورت ریالی و ارزی (حسب نیاز) پس از تأیید کمیته نظارت متشکل از سازمان برنامه و بودجه کشور، خزانه‌داری کل و صندوق توسعه ملی مبنی بر انجام تعهدات دستگاه متولی، انجام پذیرد.

اصلاحات ساختاری و نهادی و اجرایی به‌منظور افزایش درآمدها، کاهش هزینه‌ها در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و قانون برنامه ششم توسعه جهت تأمین منابع اجرای طرح‌های مشمول این مجوز در سال‌های آتی از محل منابع بودجه عمومی (بدون استفاده از منابع صندوق توسعه ملی) ضروری است.

بازپرداخت تسهیلات مذکور در بودجه‌های سنواتی ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۶ منظور و به حساب صندوق توسعه ملی واریز گردد. بازپرداخت تسهیلات از درآمدهای حاصل از اجرای طرح‌ها تا حد امکان صورت پذیرد. گزارش عملکرد ۶ ماهه این بند توسط سازمان برنامه و بودجه و هیئت نظارت صندوق توسعه ملی به‌طور مستقل تهیه و ارسال شود.

تجهیزات مورد نیاز این طرح‌ها که حسب مورد بنابه اعلام وزارت صنعت، معدن و تجارت و یا معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور مشابه داخلی ندارد، از خارج تأمین شود.

تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی دانشگاه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (ردیف (۵) جدول مذکور) که حسب مورد بنابه اعلام معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور مشابه داخلی ندارد، از خارج تأمین شود.

رعایت سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و استفاده حداکثری از ظرفیت‌های بخش خصوصی و تعاونی در اجرای طرح‌ها ضروری است.

تعیین هرگونه تکلیف خارج از این مجوز در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ برای استفاده و تخصیص منابع صندوق توسعه ملی ممنوع است.

نرخ ارز روز سامانه معاملات الکترونیکی (ETS) مبنای تبدیل و تسعیر این مبالغ به ریال می‌باشد.

تبصره «۵»

اجازه داده می‌شود در سال ۱۴۰۰ با رعایت قوانین و مقررات:

الف) شرکت‌های دولتی تا سقف شصت و پنج هزار میلیارد (۶۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال اوراق مالی اسلامی ریالی با تضمین و بازپرداخت اصل و سود توسط خود، منتشر کنند، تا برای اجرای طرح‌های دارای توجیه فنی، اقتصادی، مالی و زیست‌محیطی خود که به تصویب شورای اقتصاد می‌رسد، به مصرف برسانند.

ب) به دولت اجازه داده می‌شود برای تأمین مالی مصارف این قانون از جمله طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای موضوع این قانون تا مبلغ دویست و سی هزار میلیارد (۲۳۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال، اوراق مالی اسلامی (ریالی - ارزی) منتشر و منابع حاصل را به ردیف شماره ۳۱۰۱۰۸ جدول (۵) این قانون واریز کند. منابع واریزی با رعایت ماده (۳۰) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ برای تخصیص اعتبارات این قانون و مطابق موافقتنامه متبادله با سازمان برنامه و بودجه کشور هزینه شود. اصل، سود و هزینه‌های مربوط به انتشار اوراق مذکور در جداول (۸) و (۹) این قانون پیش‌بینی شده و قابل پرداخت است.

ه) دولت، اسناد خزانه اسلامی موضوع ردیف درآمدی ۳۱۰۱۰۳ جدول (۵) این قانون را با حفظ قدرت خرید و با سررسید تا پایان ۱۴۰۳ صادر و تا سقف دویست هزار میلیارد (۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به طلبکاران واگذار کند. بازپرداخت این اسناد در قوانین بودجه‌های سنواتی کل کشور پیش‌بینی می‌شود و خزانه‌داری کل کشور موظف است از محل اعتبارات ردیف‌های فصل مربوطه و جدول (۸) این قانون نسبت به تسویه آن اقدام کند. این اسناد بابت تأدیه مطالبات قطعی شده به طلبکاران دستگاه‌های اجرایی به آنان واگذار می‌شود و صرفاً براساس ابلاغ اعتبار و تخصیص‌های صادره توسط سازمان برنامه و بودجه کشور و از محل اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ردیف‌ها و جداول این قانون صادر می‌شود. مانده منتشر نشده اسناد موضوع این بند به ظرفیت اوراق مالی اسلامی موضوع بند «ب» این تبصره اضافه می‌شود.

۱. دولت از طریق اسناد تسویه خزانه، بدهی‌های قطعی خود به اشخاص حقیقی و حقوقی (تعاونی، خصوصی) و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی و قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیاء که در چارچوب قوانین و مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۹ ایجاد شده، با مطالبات قطعی معوق دولت از اشخاص مزبور، مشروط به پرداخت پانزده درصد (۱۵٪) مطالبات مورد تهاوتر به‌صورت نقدی تا مبلغ پنجاه هزار میلیارد (۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال (موضوع ردیف درآمدی ۳۱۰۱۰۶ جدول (۵) و ردیف ۴۲ - ۵۳۰۰۰۰ جدول (۹)) به‌صورت جمعی - خرجی تسویه کند.

مطالبات قطعی دولت از اشخاص فوق‌الذکر که در اجرای بند «پ» ماده (۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ به شرکت‌های دولتی منتقل شده با بدهی دولت به شرکت‌های مذکور به‌وسیله این اسناد قابل تسویه است.

۲. به دولت اجازه داده می‌شود در صورت درخواست متقاضیان، مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی و تعاونی که در چارچوب قوانین و مقررات تا پایان سال ۱۳۹۹ ایجاد شده است و همچنین مطالبات نهادهای عمومی غیردولتی، صندوق‌های بازنشستگی، بانک‌ها، قرارگاه خاتم‌الانبیاء، پیمانکاران محرومیت‌زدایی قرارگاه خاتم‌الانبیاء، شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های تابعه و وابسته و نیز شرکت‌های دولتی تابعه وزارتخانه‌ها بابت یارانه قیمت‌های تکلیفی از دولت که در چارچوب قوانین و مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۷ ایجاد شده است، را با بدهی اشخاص یادشده به بانک مرکزی یا بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی که تا پایان سال ۱۳۹۹ ایجاد شده است، از طریق تسویه بدهی‌های بانک‌ها و مؤسسات غیربانکی به بانک مرکزی که تا پایان آذرماه سال ۱۳۹۹ ایجاد شده تا سقف سیصد هزار میلیارد (۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به‌صورت جمعی - خرجی از طریق انتشار اسناد تسویه خزانه به شرح زیر تسویه کند:

۱-۲. حداقل تهاوتر بدهی از طریق اسناد (اوراق) تسویه خزانه برای اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی و تعاونی پنجاه درصد (۵۰٪) مبلغ مانده فوق‌الذکر است و باقی‌مانده آن جهت تهاوتر بدهی‌های نهادهای عمومی غیردولتی، بانک‌ها و شرکت‌های دولتی تابعه وزارتخانه‌ها (صرفاً بابت یارانه قیمت‌های تکلیفی)، شرکت‌های آب و فاضلاب استانی و شرکت ملی نفت ایران با اولویت مطالبات حسابرسی شده و قطعی سازمان تأمین اجتماعی به مصرف می‌رسد.

ط) وزارتخانه‌های نفت، صنعت، معدن و تجارت و نیرو از طریق شرکت‌های تابعه و وابسته ذی‌ربط و با تصویب شورای اقتصاد، اوراق مالی اسلامی (ریالی یا ارزی) در سقف سی‌وپنج هزار میلیارد (۳۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال منتشر کنند، تا به‌منظور سرمایه‌گذاری در طرح‌های نفت و گاز با اولویت میداین مشترک وزارت نفت و طرح‌های زیربنایی و توسعه‌ای وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت نیرو به مصرف برسد. بازپرداخت اصل و سود این اوراق را توسط شرکت‌های مذکور از محل افزایش تولید همان میداین (برای طرح‌های وزارت نفت) و عایدات طرح (برای طرح‌های وزارت صنعت،

معدن و تجارت و وزارت نیرو) تضمین کنند.

تبصره «۶»

الف) وزارت نیرو از طریق شرکت‌های آب و فاضلاب استانی سراسر کشور مکلف است علاوه بر دریافت نرخ آب‌بهای شهری، به‌ازای هر مترمکعب فروش آب شرب بالاتر از الگوی مصرف تعیین شده توسط هیئت وزیران مبلغ دویست (۲۰۰) ریال از مشترکان آب دریافت و به خزانه‌داری کل کشور واریز کند. وجوه فوق مشمول مالیات بر درآمد و مالیات بر ارزش‌افزوده نخواهد بود.

صد درصد (۱۰۰٪) وجوه دریافتی تا سقف نهصد و شصت و پنج میلیارد (۹۶۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از محل حساب مذکور در ردیف معین در بودجه شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور صرفاً جهت آبرسانی شرب روستایی و عشایری و اصلاح شبکه آب مربوطه به آن اختصاص می‌یابد. بیست درصد (۲۰٪) اعتبار مذکور برای آبرسانی شرب عشایری و هشتاد درصد (۸۰٪) برای آبرسانی شرب روستایی براساس شاخص جمعیت و کمبود آب شرب سالم بین استان‌های کشور در مقاطع سه‌ماهه از طریق شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور توزیع می‌شود تا پس از مبادله موافقتنامه بین سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها و شرکت‌های آب و فاضلاب استانی و یا سازمان امور عشایر ایران هزینه شود.

تبصره «۷»

د) به دولت اجازه داده می‌شود مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام‌شده فروش هر مترمکعب آب و دفع فاضلاب را (پس از تأیید سازمان حسابرسی به‌عنوان بازرس قانونی در رسیدگی به صورت‌های مالی همان سال) با بدهی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به بهره‌برداری رسیده بخش آب، فاضلاب وزارت نیرو موضوع ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ با اصلاحات و الحاقات بعدی از محل ردیف درآمدی ۳۱۰۴۰۴ و ردیف هزینه‌ای ۳۳-۵۳۰۰۰۰ به‌صورت جمعی - خرجی تسویه کند. شرکت‌های دولتی ذی‌ربط مکلفند تسویه حساب را در صورت‌های مالی خود اعمال کنند. سرمایه شرکت‌های مذکور معادل بدهی تسویه شده ناشی از اجرای این حکم افزایش می‌یابد.

تبصره «۸»

الف) در راستای اجرای بند «ب» ماده (۳۵) قانون برنامه ششم توسعه، دولت مکلف است اعتبارات مورد نیاز را از محل طرح‌های ذیل برنامه‌های ۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰ و ۱۳۰۷۰۰۲۰۰۰ به‌عنوان سهم کمک بلاعوض دولت هزینه کند. سهم باقی‌مانده به‌عنوان سهم بهره‌برداران به‌صورت نقدی یا تأمین کارگر و تأمین مصالح یا کارکرد وسایل راه‌سازی و نقلیه یا تهاتر زمین و یا نصب کنتورهای هوشمند بر روی چاه‌های دارای پروانه بهره‌برداری قابل پذیرش است.

ج) شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان مجازند از محل منابع داخلی خود و بخشی از اعتبارات طرح‌های تعادل‌بخشی و تغذیه مصنوعی در قالب وجوه اداره‌شده نسبت به تأمین

هزینه‌های خرید و نصب کنتورهای حجمی و هوشمند چاه‌های آب کشاورزی مجاز، اقدام کنند و به صورت اقساطی با روشی که توسط دستگاه اجرایی مربوطه تعیین می‌شود، اصل این تسهیلات را از صاحبان این چاه‌ها دریافت کنند. صد درصد (۱۰۰٪) اقساط وصولی برای اجرای طرح‌های احیا و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی در اختیار شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان قرار می‌گیرد.

(د)

۱. ده درصد (۱۰٪) وجوه حاصل از منابع دریافتی از مشترکین داخل شهرها که اقدام به تفکیک ملک و افزایش واحد می‌نمایند موضوع ماده (۱۱) قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب صرف اصلاح شبکه آب روستایی همان استان براساس شاخص جمعیت و کمبود آب شرب سالم خواهد شد.

۲. شرکت‌های آب و فاضلاب استانی مجازند حداکثر ده درصد (۱۰٪) از منابع حاصل از مشارکت مالی، مصوب شورای اسلامی هر شهر موضوع تبصره «۳» قانون ایجاد تسهیلات برای توسعه طرح‌های فاضلاب و بازسازی شبکه‌های آب شهری را برای تسریع در اجرا و توسعه طرح‌های ایجاد تأسیسات آب و فاضلاب با اولویت اجرای طرح‌های فاضلاب در روستاهای همان بخش هزینه نمایند.

هـ) در اجرای بند «ب» ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی و جهت حفظ و صیانت از آبخوان‌های کشور و افزایش اطمینان‌پذیری تأمین آب برای مصارف مختلف در بخش‌های شرب، صنعت و کشاورزی، شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان مکلفند با توجه به شرایط اقتصادی و اقلیمی مناطق مختلف کشور از مصرف‌کنندگان آب کشاورزی برای چاه‌های مجاز فاقد کنتور هوشمند براساس پروانه بهره‌برداری آنها و برای چاه‌های مجاز دارای کنتور هوشمند براساس برداشت مجاز از آنها به‌زای هر مترمکعب برداشت آب از آبخوان‌ها، حداکثر معادل دویست (۲۰۰) ریال متناسب با کشت غالب منطقه و میزان درآمد کشاورزان مطابق دستورالعمل مشترک وزرای نیرو و جهاد کشاورزی، دریافت و به ردیف شماره ۱۶۰۱۱۲ جدول (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز نمایند. معادل مبلغ واریزی پس از مبادله موافقتنامه از محل ردیف ۵۲-۵۳۰۰۰۰ جدول (۹) این قانون برای تحقق اهداف برنامه‌های تعادل بخشی و بهبود بهره‌برداری آب و انجام مطالعه در دشت‌هایی که با فرونشست زمین مواجه است و یافتن راهکارهای پیشگیری و برگرداندن آن به شرایط قبل در اختیار سازمان مدیریت منابع آب ایران و سی درصد (۳۰٪) در اختیار وزارت جهاد کشاورزی برای اجرای طرح‌های افزایش بهره‌وری آب قرار می‌گیرد. آیین‌نامه اجرایی این بند توسط وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی و سازمان برنامه و بودجه کشور تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

و) به‌منظور پیشگیری و بازسازی خسارت ناشی از سیل و سامان‌دهی و لایروبی رودخانه‌ها، به شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان اجازه داده می‌شود بهره‌برداری از

مصالح مازاد رودخانه‌ای را از طریق مزایده و انعقاد قرارداد مشارکت عمومی - خصوصی، به پیمانکاران یا بهره‌برداران شن و ماسه (با به‌کارگیری پیمانکاران دارای صلاحیت) به شرط واریز حقوق دولتی واگذار نماید. در صورت وصول درآمد مازاد بر عملیات تعیین شده در قرارداد، منابع حاصله به ردیف درآمدی ۱۶۰۱۴۹ واریز می‌گردد. منابع حاصله از محل ردیف ۳۰-۵۳۰۰۰۰۰ جدول (۹) این قانون در اختیار شرکت مدیریت منابع آب ایران قرار می‌گیرد تا در چارچوب موافقتنامه متبادله با سازمان برنامه و بودجه کشور صرف سامان‌دهی رودخانه‌های کشور شود. گزارش عملکرد مالی و عملیاتی این بند، هر سه ماه یکبار توسط وزارت نیرو به سازمان‌های مدیریت بحران کشور و برنامه و بودجه کشور ارسال می‌گردد. دستورالعمل اجرایی این بند ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ این قانون توسط وزارت نیرو تهیه و ابلاغ می‌گردد.

۴. بررسی اعتبارات و ظرفیت‌های بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

۴-۱. اعتبارات فصل منابع آب

جدول ۲ اعتبارات برنامه‌های مختلف فصل منابع آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و مقایسه آن با قانون بودجه سال ۱۳۹۹ را نشان می‌دهد. در میان برنامه‌های مختلف فصل منابع آب، بیشترین سهم، ابتدا مربوط به برنامه عرضه آب (۲۷,۲۳۸,۶۹۵ میلیون ریال) و سپس مربوط به برنامه تأمین آب (۲۰,۲۳۷,۲۹۰ میلیون ریال) است. همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌های مختلف فصل منابع آب، در مجموع، نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ به میزان ۵۷/۷ درصد رشد داشته است. از این میان تمامی برنامه‌ها دارای رشد بوده‌اند و بیشترین رشد مربوط به برنامه‌های توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک (۱۷۹/۵ درصد) و تأمین آب (۶۱/۷ درصد) بوده است. همچنین کمترین رشد از برنامه‌های فصل منابع آب نیز مربوط به برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل (۱۲/۹ درصد) است. سایر نکات مهم قابل بیان به شرح زیر است:

- مشابه قانون بودجه سال ۱۳۹۹، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، اعتبارات هزینه‌ای مربوط به فصل منابع آب از محل‌های عمومی و اختصاصی به صفر تقلیل یافته است و اعتبار هزینه‌ای مربوط به این مورد از محل یارانه‌ها و برابر با ۱۸,۲۵۰,۰۰۰ میلیون ریال در نظر گرفته شده است. رقم هزینه‌ای یاد شده مربوط به وزارت نیرو - خرید تضمینی آب استحصالی و پساب تصفیه شده از بخش غیردولتی است که محل تأمین آن در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ از محل یارانه‌هاست.

- با توجه به تخصیص اعتبارات قابل توجه برای برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک از صندوق توسعه ملی در سال‌های قبل و عدم تکمیل و بهره‌برداری این طرح‌ها، تخصیص اعتبار این برنامه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ قابل توجه است. در لایحه بودجه سال

۱۴۰۰ اعتبار مربوط به برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک معادل با ۱۵,۶۴۰,۰۱۵ میلیون ریال است.

- در جدول ۹ ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ (جدول اعتبارات ردیف‌های متفرقه)، به صورت موردی اعتباراتی برای برخی طرح‌ها و برنامه‌های بخش آب لحاظ شده است. در بخش‌های بعدی گزارش این اعتبارات ارائه خواهد شد.

جدول ۲. اعتبارات فصل منابع آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و مقایسه آن

(میلیون ریال)

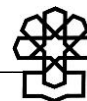
با اعتبار مصوب سال ۱۳۹۹

شماره طبقه‌بندی	عنوان	مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر
۱۳۰۷۰۰۰۰۰۰	جمع فصل منابع آب	۴۸,۳۳۹,۶۰۷	۷۶,۲۵۵,۰۰۰	۵۷/۷
۱۳۰۷۰۰۲۰۰۰	برنامه عرضه آب	۲۰,۲۰۰,۵۲۶	۲۷,۲۳۸,۶۹۵	۳۴/۸
۱۳۰۷۰۰۳۰۰۰	برنامه تأمین آب	۱۲,۵۱۴,۰۷۶	۲۰,۲۳۷,۲۹۰	۶۱/۷
۱۳۰۷۰۰۵۰۰۰	برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل	۳,۵۶۰,۰۰۰	۴,۰۲۰,۰۰۰	۱۲/۹
۱۳۰۷۰۰۶۰۰۰	برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب	۵,۳۹۵,۰۰۰	۶,۱۱۹,۰۰۰	۱۳/۴
۱۳۰۷۰۰۷۰۰۰	برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک	۶,۶۷۰,۰۰۵	۱۸,۶۴۰,۰۱۵	۱۷۹/۵
۱۳۱۰۰۲۰۰۰۰	برنامه پژوهش‌های کاربردی در حوزه آب (از فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی)	۳۹۵,۰۰۰	۴۴۵,۰۰۰	۱۲/۷

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.

۲-۴. اعتبارات فصل آب و فاضلاب

جدول ۳ اعتبارات برنامه‌های مختلف فصل آب و فاضلاب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و مقایسه آن با قانون بودجه سال ۱۳۹۹ را نشان می‌دهد. در میان برنامه‌های مختلف فصل آب و فاضلاب، بیشترین سهم، ابتدا مربوط به برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب (۱۹,۸۶۵,۹۹۰ میلیون ریال) و سپس مربوط به برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی (۱۰,۲۸۹,۲۵۹ میلیون ریال) است. همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب و همچنین برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ به ترتیب ۳۶/۴ درصد و ۲۰/۴ درصد رشد داشته‌اند که در مجموع رشد ۳۰/۵ درصدی را برای کل اعتبارات این فصل رقم می‌زند. شایان ذکر است که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ تا سقف ۱۰۰ میلیون یورو از محل صندوق توسعه ملی برای طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن و همچنین تا سقف ۵۰ میلیون یورو از محل صندوق توسعه ملی برای طرح‌های آب و فاضلاب شهر اهواز اختصاص داده شده است.

البته باید عنوان نمود که به دلیل مخالفت مقام معظم رهبری با برداشت از صندوق توسعه ملی برای مصارف بودجه سال ۱۴۰۰ و توصیه ایشان مبنی بر تأمین این اعتبارات از محل بودجه عمومی، قاعدتاً باید وضعیت این اعتبارات در بودجه سال ۱۴۰۰ مشخص شود.

جدول ۳. اعتبارات فصل آب و فاضلاب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

(میلیون ریال)

و مقایسه آن با اعتبار مصوب سال ۱۳۹۹

شماره طبقه‌بندی	عنوان	مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر
۱۵۰۳۰۰۰۰۰۰	جمع فصل آب و فاضلاب	۲۳,۱۰۳,۹۹۰	۳۰,۱۵۵,۲۴۹	۳۰/۵
۱۵۰۳۰۰۲۰۰۰	برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب	۱۴,۵۵۹,۳۹۰	۱۹,۸۶۵,۹۹۰	۳۶/۴
۱۵۰۳۰۰۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی	۸,۵۴۴,۶۰۰	۱۰,۲۸۹,۲۵۹	۲۰/۴

مأخذ: همان.

۳-۴. اعتبارات مرتبط با بخش آب در ردیف‌های متفرقه لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

جدول ۴ اعتبارات مرتبط با بخش آب در ردیف‌های متفرقه لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ را نشان می‌دهد. بر این اساس اعتبار هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به ترتیب معادل ۳,۷۵۰,۰۰۰ و ۴,۷۰۵,۰۰۰ میلیون ریال برای برخی از برنامه‌ها و طرح‌های بخش آب در ردیف‌های متفرقه لایحه لحاظ شده است.

اعتبارات مندرج در جدول ۴ عمدتاً مربوط به برخی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای خاص بخش آب بوده و از این نظر طرح‌های تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی، مهندسی رودخانه و طرح‌های فاضلاب شهرهای دارای تنش را شامل می‌شود. همچنین کمک‌زیان شرکت‌های آب منطقه‌ای و جبران زیان عملیات آب و فاضلاب روستایی سراسر کشور نیز به‌عنوان اعتبارات هزینه‌ای در این جدول لحاظ شده‌اند. شایان ذکر است که به دلیل نرخ‌های تکلیفی فروش آب و مقایسه آنها با قیمت تمام شده، برخی از شرکت‌های موضوعه زیان‌ده هستند.

جدول ۴. اعتبارات مرتبط با بخش آب در ردیف‌های متفرقه لایحه بودجه ۱۴۰۰ (میلیون ریال)

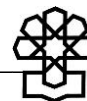
ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان	هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	جمع
۱	۵۲۰۰۰۰-۱	کمک زیان شرکت‌های آب منطقه‌ای	۱,۲۵۰,۰۰۰	۰	۱,۲۵۰,۰۰۰
۲	۵۲۰۰۰۰-۵	جبران زیان عملیات آب و فاضلاب روستایی سراسر کشور	۲,۵۰۰,۰۰۰	۰	۲,۵۰۰,۰۰۰
۳	۵۳۰۰۰۰-۸	شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان - موضوع ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۰	۶۸۰,۰۰۰	۶۸۰,۰۰۰
۴	۵۳۰۰۰۰-۳۰	شرکت مدیریت منابع آب ایران - سامان‌دهی رودخانه‌های کشور موضوع بند «و» تبصره «۸» قانون بودجه	۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰
۵	۵۳۰۰۰۰-۴۴	شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان - اجرای طرح‌های تعادل بخشی و تغذیه مصنوعی آب‌های زیرزمینی	۰	۷۵,۰۰۰	۷۵,۰۰۰
۶	۵۳۰۰۰۰-۵۲	تعادل بخشی و بهبود بهره‌برداری آب با توزیع استانی	۰	۱,۵۰۰,۰۰۰	۱,۵۰۰,۰۰۰
۷	۵۵۰۰۰۰-۳۹	تقویت اعتبارات طرح‌های فاضلاب شهرهای دارای تنش	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰
۸	۵۵۰۰۰۰-۵۶	سامان‌دهی رودخانه کشف رود	۰	۲۵۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰
۹	۵۵۰۰۰۰-۸۲	سامانه انتقال آب از سد آزاد به تصفیه خانه سندج	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰
جمع کل			۳,۷۵۰,۰۰۰	۴,۷۰۵,۰۰۰	۸,۴۵۵,۰۰۰

مأخذ: همان.

۵. عملکرد اعتبارات بخش آب در هشت ماهه اول سال ۱۳۹۹

جدول ۵ عملکرد اعتبارات برنامه‌های مختلف فصول منابع آب و آب و فاضلاب را در هشت ماه اول سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد. براساس ارقام این جدول عملکرد اعتباری برنامه‌های مختلف فصل منابع آب و فصل آب و فاضلاب به ترتیب ۷۷ و ۶۱ درصد بوده است. درصد عملکرد اعتباری برای کل بخش آب نیز ۷۲ درصد است. کمترین عملکرد اعتباری برای برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل و بیشترین آن نیز برای برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک بوده است. ارقام مذکور حاکی از عملکرد بودجه‌ای نسبتاً مناسب بخش آب در سال ۱۳۹۹ است.

همان‌طور که ارقام این جدول نشان می‌دهد، اعتبارات مربوط به برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک، برنامه آبرسانی، برنامه سد و شبکه آبیاری و زهکشی در هشت ماه اول سال ۱۳۹۹ از عملکرد بودجه‌ای بسیار مناسبی برخوردار بوده‌اند. در مورد برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک عملکرد بودجه‌ای فراتر از میزان مصوب بوده است (۱۰۲ درصد). علت اصلی تخصیص بودجه‌های مناسب برای برنامه توسعه منابع آب در

حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک، در حجم وسیع پروژه‌های معطل مانده در این بخش است که با اعتبارات تخصیص یافته از صندوق توسعه ملی شروع شده‌اند و در برخی موارد به اتمام نرسیده‌اند. عملکرد بودجه‌ای به نسبت پایین‌تر برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب و برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل با توجه به اهمیت این برنامه‌ها در ارتقای بهره‌وری و همچنین کاهش خسارات سیل‌های احتمالی باید مورد توجه قرار گیرد.

جدول ۵. عملکرد اعتبارات برنامه‌های مختلف بخش آب در هشت ماه اول سال ۱۳۹۹

(میلیون ریال)

برنامه	مصوب ۱۳۹۹	عملکرد ۱۳۹۹ - نقدی	عملکرد ۱۳۹۹ - اسناد خزانه اسلامی بند «ه» تبصره «۵»	جمع عملکرد ۱۳۹۹	درصد عملکرد ۱۳۹۹
برنامه آبرسانی	۱۷,۷۲۴,۸۶۱	۶,۱۵۰,۸۷۴	۸,۴۳۹,۴۹۷	۱۴,۵۹۰,۳۷۱	۸۲
برنامه سد و شبکه آبیاری و زهکشی	۱۷,۲۴۹,۷۴۱	۶,۶۷۹,۵۶۱	۶,۲۴۳,۳۳۸	۱۲,۹۲۲,۸۹۹	۷۵
برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب	۵,۳۹۵,۰۰۰	۱,۷۲۷,۳۸۰	۱,۰۴۹,۲۴۹	۲,۷۷۶,۶۲۹	۵۱
برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل	۳,۵۶۰,۰۰۰	۹۸۸,۹۷۴	۶۵۹,۹۵۲	۱,۶۴۸,۹۲۶	۴۶
برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک	۸,۲۹۰,۰۰۵	۵,۳۹۱,۱۷۰	۳,۰۸۱,۴۴۲	۸,۴۷۲,۶۱۲	۱۰۲
جمع فصل منابع آب	۵۲,۲۱۹,۶۰۷	۲۰,۹۳۷,۹۵۹	۱۹,۴۷۳,۴۷۸	۴۰,۴۱۱,۴۳۷	۷۷
برنامه پژوهش‌های کاربردی در حوزه آب	۳۹۵,۰۰۰	۱۵۱,۴۳۹	۶۲,۱۰۱	۲۱۳,۵۴۰	۵۴
از فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی	۳۹۵,۰۰۰	۱۵۱,۴۳۹	۶۲,۱۰۱	۲۱۳,۵۴۰	۵۴
برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب	۱۴,۵۶۰,۴۰۰	۴,۳۰۱,۴۰۳	۴,۴۸۱,۶۰۰	۸,۷۸۳,۰۰۳	۶۰
برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی	۸,۴۹۱,۰۰۰	۳,۰۴۸,۶۸۸	۲,۱۷۴,۴۳۹	۵,۲۲۳,۱۲۷	۶۲
جمع فصل آب و فاضلاب	۲۳,۰۵۱,۴۰۰	۷,۳۵۰,۰۹۱	۶,۶۵۶,۰۳۹	۱۴,۰۰۶,۱۳۰	۶۱
جمع کل فصول مربوطه (بخش آب)	۷۵,۶۶۶,۰۰۷	۲۸,۴۳۹,۴۸۹	۲۶,۱۹۱,۶۱۸	۵۴,۶۳۱,۱۰۷	۷۲

مأخذ: وزارت نیرو، ۱۳۹۹.

۶. بررسی اعتبارات شرکت‌ها و دستگاه‌های مرتبط با بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

۱-۶. اعتبارات شرکت‌های آب منطقه‌ای

جدول ۶ اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و دستگاه‌های مرتبط با وزارت نیرو در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و مقایسه آن را با قانون بودجه سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد. همان‌طور که این جدول نشان می‌دهد، در مجموع اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

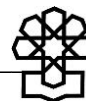
دستگاه‌های وابسته به بخش آب وزارت نیرو، ارائه شده در جدول ۶، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ به ترتیب ۶/۲۲ و ۷/۵۷ درصد رشد داشته است.

بین شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای ارائه شده در جدول ۶، بیشترین رشد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به شرکت سهامی آب منطقه‌ای اردبیل (۴/۴۱۴ درصد) و بیشترین کاهش نیز مربوط به شرکت سهامی آب منطقه‌ای کردستان (۷/۳۶ درصد) است. شایان ذکر است که هزینه‌های شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای نیز از محل فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب و بخش صنعت تأمین می‌شود و لذا اعتبارات هزینه‌ای آنها نیز در لایحه برابر صفر است.

جدول ۶. اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و

دستگاه‌های مرتبط با وزارت نیرو در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و قانون بودجه سال ۱۳۹۹ (میلیون ریال)

ریف	شماره طبقه‌بندی	شرکت / دستگاه	هزینه‌ای			تملك دارایی‌های سرمایه‌ای		
			مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر	مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر
۱	۲۹۵۰۶۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای اردبیل	.	.	-	۴۸۵,۰۰۱	۲,۴۹۵,۰۰۰	۴۱۴/۴
۲	۲۱۱۰۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای اصفهان	.	.	-	۹۹۰,۰۰۲	۱,۲۸۰,۰۱۰	۲۹/۳
۳	۲۹۵۰۲۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای ایلام	.	.	-	۶۰۰,۰۰۱	۱,۶۵۰,۰۰۵	۱۷۵/۰
۴	۲۱۹۵۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای آذربایجان شرقی	.	.	-	۲,۰۳۴,۵۰۳	۵,۴۵۰,۰۲۰	۱۶۷/۹
۵	۲۱۶۰۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای آذربایجان غربی	.	.	-	۸۳۲,۰۰۴	۲,۲۸۰,۰۳۰	۱۷۴/۰
۶	۲۹۵۰۱۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای بوشهر	.	.	-	۶۵۸,۰۰۰	۱,۰۵۰,۰۰۰	۵۹/۶
۷	۲۱۰۰۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای تهران	.	.	-	۹۷۵,۰۰۰	۱,۴۵۴,۰۰۰	۴۹/۱
۸	۲۹۵۰۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای چهارمحال و بختیاری	.	.	-	۷۸۲,۰۰۳	۱,۲۸۰,۰۲۰	۶۳/۷
۹	۲۹۴۹۴۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای خراسان جنوبی	.	.	-	۸۰,۰۰۱	۱۲۰,۰۰۵	۵۰/۰
۱۰	۲۱۱۵۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای خراسان رضوی	.	.	-	۲۳۸,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۱۱۰/۱
۱۱	۲۹۴۹۳۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای خراسان شمالی	.	.	-	۱۰۱,۰۰۲	۲۷۰,۰۱۵	۱۶۷/۳
۱۲	۲۱۹۹۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای زنجان	.	.	-	۷۱۵,۰۰۰	۹۶۰,۰۰۰	۳۴/۳
۱۳	۲۹۴۹۸۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای سمنان	.	.	-	۲۶۰,۰۰۰	۳۴۰,۰۰۰	۳۰/۸
۱۴	۲۱۳۵۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای سیستان و بلوچستان	.	.	-	۷۴۰,۰۰۳	۲,۲۳۰,۰۱۵	۲۰۱/۴

ریف	شماره طبقه‌بندی	شرکت / دستگاه	هزینه‌ای			تملك دارایی‌های سرمایه‌ای		
			مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر	مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر
۱۵	۲۱۰۵۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای فارس	۰	۰	-	۲,۳۵۳,۰۰۵	۳,۹۸۰,۰۴۵	۶۹/۱
۱۶	۲۹۴۹۶۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای قزوین	۰	۰	-	۶۶۰,۰۰۰	۱,۱۱۰,۰۰۰	۶۸/۲
۱۷	۲۹۴۹۷۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای قم	۰	۰	-	۱۲۰,۰۰۰	۴۵۰,۰۰۰	۲۷۵/۰
۱۸	۲۹۵۰۳۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای کردستان	۰	۰	-	۳,۱۶۰,۰۰۲	۲,۰۰۰,۰۰۰	-۳۶/۷
۱۹	۲۱۳۰۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای کرمان	۰	۰	-	۱,۰۱۳,۰۰۰	۱,۲۹۳,۰۰۰	۲۷/۶
۲۰	۲۱۲۵۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای کرمانشاه	۰	۰	-	۱,۹۷۱,۰۰۱	۲,۴۵۰,۰۱۰	۲۴/۳
۲۱	۲۹۴۹۵۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای کهگیلویه و بویراحمد	۰	۰	-	۱,۸۴۰,۰۰۰	۲,۱۱۵,۰۰۰	۱۴/۹
۲۲	۲۹۵۰۵۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای گلستان	۰	۰	-	۱,۹۲۸,۰۰۰	۳,۱۴۱,۰۰۰	۶۲/۹
۲۳	۲۱۸۵۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای گیلان	۰	۰	-	۵۸۰,۰۰۲	۱,۴۷۹,۰۱۰	۱۵۵/۰
۲۴	۲۹۴۹۲۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای لرستان	۰	۰	-	۱,۲۳۵,۰۰۲	۱,۶۹۰,۰۱۰	۳۶/۸
۲۵	۲۱۹۰۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای مازندران	۰	۰	-	۱,۳۳۵,۰۰۰	۱,۸۸۴,۰۰۰	۴۱/۱
۲۶	۲۹۴۹۹۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای مرکزی	۰	۰	-	۵۱۰,۰۰۱	۵۵۰,۰۰۵	۷/۸
۲۷	۲۱۴۰۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای هرمزگان	۰	۰	-	۲۹۰,۰۰۱	۵۴۰,۰۰۵	۸۶/۲
۲۸	۲۹۵۰۴۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای همدان	۰	۰	-	۴۷۰,۰۰۱	۷۵۵,۰۰۵	۶۰/۶
۲۹	۲۱۹۶۰۰	شرکت سهامی آب منطقه‌ای یزد	۰	۰	-	۳۵۰,۰۰۱	۶۵۰,۰۰۵	۸۵/۷
۳۰	۲۱۹۸۰۰	شرکت سهامی توسعه منابع آب و نیروی ایران	۰	۰	-	۵,۲۸۰,۲۰۳	۱۱,۷۵۴,۲۱۰	۱۲۲/۶
۳۱	۲۱۴۵۰۰	شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان	۰	۰	-	۴,۳۹۰,۰۰۷	۵,۷۱۰,۰۳۵	۳۰/۱
۳۲	۲۱۹۷۰۰	شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران	۰	۰	-	۷,۴۰۵,۰۰۰	۷,۹۵۸,۵۴۰	۷/۵
۳۳	۱۴۳۵۲۰	مؤسسه تحقیقات آب	۱۴۷,۳۹۱	۲۹۴,۸۴۶	۱۰۰/۰	۸۵,۰۰۰	۱۳۵,۰۰۰	۵۸/۸
۳۴	۱۴۳۵۰۰	وزارت نیرو	۱,۴۱۶,۶۴۵	۲,۲۰۸,۹۵۶	۵۵/۹	۱,۶۵۵,۸۶۱	۱,۷۲۶,۰۰۰	۴/۲
۳۵	۱۴۳۵۲۲	وزارت نیرو - خرید تضمینی آب استحصالی و پساب تصفیه شده از بخش غیردولتی (محل یارانه‌ها)	۱۱,۲۰۰,۰۰۰	۱۸,۲۵۰,۰۰۰	۶۲/۹	۰	۰	-

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.

۲-۶. اعتبارات شرکت‌های آب و فاضلاب

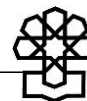
جدول ۷ اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شرکت‌های آب و فاضلاب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و مقایسه آن را با قانون بودجه سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد. همان‌طور که این جدول نشان می‌دهد، در مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شرکت‌های آب و فاضلاب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ رشد ۲۹/۷ درصدی را داشته است. بیشترین رشد مربوط به شرکت آب و فاضلاب قزوین (۱۵۶/۳ درصد) و همچنین بیشترین کاهش نیز مربوط به شرکت آب و فاضلاب اهواز (۸/۷- درصد) است.

شایان ذکر است که هزینه‌های شرکت‌های آب و فاضلاب از محل فروش آب شرب به مشترکین تأمین می‌شود و به همین دلیل اعتبارات هزینه‌ای این شرکت‌ها در لایحه صفر است، البته باید عنوان کرد که به دلیل تفاوت بین قیمت تمام‌شده و فروش آب توسط این شرکت‌ها، آنها عمدتاً زیان‌ده هستند. باید توجه داشت که به دلیل زیان‌ده بودن این شرکت‌ها، معمولاً ارتقای بهره‌وری در آنها به‌سختی صورت می‌گیرد. علت اصلی در عدم وجود انگیزه‌های لازم و همچنین تحت‌الشعاع قرار گرفتن کلیه فعالیت‌های آنها می‌باشد. شایان ذکر است که طول زیادی از شبکه انتقال و توزیع آب و همچنین تأسیسات مربوط به آنها به دلیل فرسودگی زیاد نقش مهمی در کاهش بهره‌وری این شرکت‌ها دارد. متذکر می‌شود که متوسط مقدار آب به حساب نیامده در کشور حدود ۲۵ درصد است که از این مقدار بخشی مربوط به هدررفت فیزیکی و بخشی نیز مربوط به آب بدون درآمد است.

جدول ۷. اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شرکت‌های آب و فاضلاب

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و قانون بودجه سال ۱۳۹۹ (میلیون ریال)

ردیف	شماره طبقه‌بندی	شرکت/دستگاه	هزینه‌ای			تملك دارایی‌های سرمایه‌ای		
			مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر	مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر
۱	۲۱۶۴۰۰	شرکت آب و فاضلاب اردبیل	۰	۰	-	۲۱۶,۰۰۰	۲۸۰,۰۰۰	۲۹/۶
۲	۲۱۹۴۸۰	شرکت آب و فاضلاب استان البرز	۰	۰	-	۳۳۱,۰۰۰	۴۲۱,۰۰۰	۳۱/۲
۳	۲۹۴۸۹۰	شرکت آب و فاضلاب استان خراسان جنوبی - سهامی خاص	۰	۰	-	۱۴۰,۰۱۰	۱۷۰,۰۱۰	۲۱/۴
۴	۲۹۴۸۸۰	شرکت آب و فاضلاب استان خراسان شمالی - سهامی خاص	۰	۰	-	۱۹۰,۰۰۰	۲۴۱,۵۰۰	۲۷/۱
۵	۲۱۶۷۰۰	شرکت آب و فاضلاب اصفهان	۰	۰	-	۹۱۰,۰۰۰	۱,۱۴۸,۰۰۰	۲۶/۲
۶	۲۱۷۶۱۰	شرکت آب و فاضلاب اهواز	۰	۰	-	۶۴۵,۰۰۰	۵۸۹,۰۰۰	-۸/۷
۷	۲۱۸۹۰۰	شرکت آب و فاضلاب ایلام	۰	۰	-	۲۲۰,۰۰۰	۳۰۲,۰۰۰	۳۷/۳
۸	۲۱۶۸۰۰	شرکت آب و فاضلاب آذربایجان شرقی	۰	۰	-	۵۵۸,۶۱۰	۶۴۰,۰۰۰	۱۴/۶
۹	۲۱۹۴۷۰	شرکت آب و فاضلاب بروجرد	۰	۰	-	۴۰,۰۰۰	۵۸,۰۰۰	۴۵/۰
۱۰	۲۱۷۷۰۰	شرکت آب و فاضلاب بوشهر	۰	۰	-	۵۲,۰۰۰	۶۱,۲۰۰	۱۷/۷
۱۱	۲۱۶۶۰۰	شرکت آب و فاضلاب تهران	۰	۰	-	۱,۵۹۸,۰۱۰	۲,۲۱۰,۰۱۰	۳۸/۳

ردیف	شماره طبقه‌بندی	شرکت / دستگاه	هزینه‌ای			تملك دارایی‌های سرمایه‌ای		
			مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر	مصوب ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	درصد تغییر
۱۲	۲۱۷۱۰۰	شرکت آب و فاضلاب چهارمحال و بختیاری	.	.	-	۲۸۰,۰۰۰	۳۱۰,۰۰۰	۱۰/۷
۱۳	۲۱۷۳۰۰	شرکت آب و فاضلاب خراسان رضوی - سهامی خاص	.	.	-	۱۷۵,۰۰۰	۲۵۸,۰۰۰	۴۷/۴
۱۴	۲۱۷۶۰۰	شرکت آب و فاضلاب خوزستان	.	.	-	۱,۲۲۷,۵۰۰	۱,۹۶۷,۹۰۰	۶۰/۳
۱۵	۲۱۹۱۰۰	شرکت آب و فاضلاب زنجان	.	.	-	۳۱۶,۰۰۰	۳۶۵,۰۰۰	۱۵/۵
۱۶	۲۱۹۳۰۰	شرکت آب و فاضلاب سمنان	.	.	-	۱۴۸,۰۰۰	۱۹۵,۰۰۰	۳۱/۸
۱۷	۲۱۷۸۰۰	شرکت آب و فاضلاب سیستان و بلوچستان	.	.	-	۷۸۰,۰۰۰	۱,۵۷۰,۰۰۰	۱۰۱/۳
۱۸	۲۱۷۵۰۰	شرکت آب و فاضلاب شیراز	.	.	-	۴۳۴,۰۰۰	۴۶۴,۰۰۰	۶/۹
۱۹	۲۱۷۴۰۰	شرکت آب و فاضلاب فارس	.	.	-	۵۵۵,۰۱۰	۶۶۹,۰۱۰	۲۰/۵
۲۰	۲۱۶۵۱۰	شرکت آب و فاضلاب قزوین	.	.	-	۸۷,۴۱۰	۲۲۴,۰۰۰	۱۵۶/۳
۲۱	۲۱۹۴۵۰	شرکت آب و فاضلاب قم	.	.	-	۸۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۲۵/۰
۲۲	۲۱۶۷۵۰	شرکت آب و فاضلاب کاشان	.	.	-	۱۴۹,۸۰۰	۱۸۰,۳۰۰	۲۰/۴
۲۳	۲۱۸۳۰۰	شرکت آب و فاضلاب کردستان	.	.	-	۴۳۰,۴۰۰	۵۴۰,۰۰۰	۲۵/۵
۲۴	۲۱۸۷۰۰	شرکت آب و فاضلاب کرمان	.	.	-	۱۶۵,۰۰۰	۲۱۲,۰۰۰	۲۸/۵
۲۵	۲۱۷۹۰۰	شرکت آب و فاضلاب کرمانشاه	.	.	-	۵۰۷,۴۱۰	۶۴۳,۳۳۰	۲۶/۸
۲۶	۲۱۹۲۰۰	شرکت آب و فاضلاب کهگیلویه و بویراحمد	.	.	-	۴۴۰,۰۰۰	۶۰۵,۰۰۰	۳۷/۵
۲۷	۲۱۶۵۳۰	شرکت آب و فاضلاب گلستان	.	.	-	۲۴۲,۶۱۰	۳۶۷,۷۱۰	۵۱/۶
۲۸	۲۱۷۲۰۰	شرکت آب و فاضلاب گیلان	.	.	-	۹۸۸,۰۱۰	۱,۰۹۱,۰۱۰	۱۰/۴
۲۹	۲۱۸۱۰۰	شرکت آب و فاضلاب لرستان	.	.	-	۲۸۵,۰۰۰	۵۰۳,۰۰۰	۷۶/۵
۳۰	۲۱۸۶۰۰	شرکت آب و فاضلاب مازندران	.	.	-	۷۰۳,۰۱۰	۸۳۴,۰۱۰	۱۸/۶
۳۱	۲۱۸۴۰۰	شرکت آب و فاضلاب مرکزی	.	.	-	۱۳۸,۰۰۰	۲۲۵,۰۰۰	۶۳/۰
۳۲	۲۱۶۲۰۰	شرکت آب و فاضلاب مشهد	.	.	-	۳۵۰,۰۰۰	۳۳۰,۰۰۰	-۵/۷
۳۳	۲۱۸۲۰۰	شرکت آب و فاضلاب هرمزگان	.	.	-	۴۹۶,۵۰۰	۷۸۵,۰۰۰	۵۸/۱
۳۴	۲۱۸۸۰۰	شرکت آب و فاضلاب همدان	.	.	-	۱۸۵,۰۰۰	۲۳۱,۰۰۰	۲۴/۹
۳۵	۲۱۹۴۰۰	شرکت آب و فاضلاب یزد	.	.	-	۱۱۴,۰۰۰	۱۴۲,۰۰۰	۲۴/۶
۳۶	۲۱۶۹۰۰	شرکت آب و فاضلاب آذربایجان غربی	.	.	-	۴۸۲,۰۰۰	۵۱۲,۰۰۰	۶/۲
۳۷	۲۱۶۵۰۰	شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور، مادر تخصصی	.	.	-	۱۳,۷۹۴,۶۰۰	۱۷,۴۴۶,۵۰۰	۲۶/۵

مأخذ: همان.

۷. اظهار نظر کارشناسی و پیشنهادها

جهت‌گیری‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در بخش آب

با مروری بر احکام و ارقام لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در بخش آب می‌توان جهت‌گیری‌های اصلی بخش آب را در لایحه به شرح زیر عنوان نمود:

- تخصیص از منابع صندوق توسعه ملی برای طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین، طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن و طرح‌های آب و فاضلاب شهر اهواز،
- انبساطی بودن بودجه فصل منابع آب و فصل آب و فاضلاب،
- تأمین اعتبار لازم به‌منظور تکمیل و بهره‌برداری از برخی از طرح‌های سدسازی، آبرسانی و شبکه‌های آبیاری و زهکشی،
- افزایش چشمگیر اعتبارات مربوط به برنامه‌های تأمین آب،
- افزایش بسیار چشمگیر اعتبارات مربوط به برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک،
- افزایش اعتبارات مربوط به خرید تضمینی آب استحصالی و پساب تصفیه شده از بخش غیردولتی،
- افزایش اعتبارات برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب.

تخصیص اعتبارات از منابع صندوق توسعه ملی برای بخش آب

همان‌گونه که در بند «ه» تبصره «۴» ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ ذکر شده است، مبلغ ۲۵۰ میلیون یورو از منابع صندوق توسعه ملی به طرح‌های بخش آب و آب و فاضلاب اختصاص داده شده است (جدول ۸). شایان ذکر است که تخصیص از منابع صندوق توسعه ملی برای موضوع طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین برای چندمین سال متوالی است که صورت می‌گیرد که در بخش بعد مورد تحلیل کارشناسی قرار می‌گیرد. البته باید عنوان نمود که به‌دلیل مخالفت مقام معظم رهبری با برداشت از صندوق توسعه ملی برای مصارف بودجه سال ۱۴۰۰ و توصیه ایشان مبنی بر تأمین این اعتبارات از محل بودجه عمومی، قاعدتاً باید وضعیت این اعتبارات در بودجه سال ۱۴۰۰ مشخص شود.

جدول ۸. میزان و موارد تخصیص از منابع صندوق توسعه ملی برای بخش آب

ردیف	عنوان	مبلغ اختصاص داده شده
۱	طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین	تا سقف ۱۰۰ میلیون یورو
۲	طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن	تا سقف ۱۰۰ میلیون یورو
۳	طرح‌های آب و فاضلاب شهر اهواز	تا سقف ۵۰ میلیون یورو

ماخذ: همان.

موضوع طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین و اعتبارات مربوطه

اعتبارات تخصیص‌یافته در سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۸ برای سامانه‌های نوین آبیاری بیش از ۷۰،۰۰۰ میلیارد ریال بوده است. اعتبارات مذکور عمدتاً صرف سامانه‌های آبیاری تحت فشار شده است و محل‌های تأمین آن نیز از سه محل درآمد عمومی، سایر ردیف‌ها در قوانین بودجه سالیانه و اعتبارات تخصیص‌یافته از صندوق توسعه ملی می‌باشد. نکته مهم قابل ذکر این است که براساس برخی مواد قانونی برنامه‌های توسعه، که در بخش قبل اشاره شد، سهم چشمگیری از این اعتبارات به صورت بلاعوض به مردم پرداخت شده است.

از اوایل دهه ۱۳۹۰ مراجع معتبر داخلی و خارجی نسبت به کارکرد سامانه‌های نوین آبیاری در صرفه‌جویی واقعی آب کشاورزی دچار تردید شدند. از طرفی نیز تبعات توسعه آنها را در افزایش مصرف آب و سطح زیرکشت و تغییر الگو به سمت گیاهان پرمصرف (به‌خصوص باغی) هشدار داده شد. همچنین این مطالعات عموماً نشان داد که توسعه این‌گونه سامانه‌های آبیاری، در واقعیت امر، مصرف آب را بالا برده یا تأثیری بر مصرف آب نداشته است. همچنین، بهره‌وری آب در واحد آب مصرفی نیز کم‌وبیش ثابت باقی مانده است. استفاده از روش‌های نوین آبیاری در غیاب کنترل تخصیص آب (مانند نصب کنترل‌های هوشمند)، معمولاً شرایط را بدتر خواهد کرد و سبب می‌گردد تا مصرف آب در واحد سطح بالا رود، سطح زیرکشت افزایش یابد، کشاورزان ترغیب شوند تا آب را بیشتر و از منابع آب زیرزمینی عمیق‌تری برداشت نمایند. نتیجه اینکه کنترل دسترسی به آب، باید مقدم بر به‌کارگیری روش‌های پیشرفته آبیاری باشد. به همین ترتیب از منظر بهره‌وری آب، این سامانه تفاوت چندانی با آبیاری سطحی ندارد (چنانچه مبنا مصرف واقعی آب باشد، نه برداشت آب). همچنین در توسعه این سامانه‌ها، باید توجه گردد که پیش‌نیازهایی لازم است که مهم‌ترین آنها عبارتند از: امکان مدیریت تخصیص، کنترل افزایش سطح و تغییر الگوی کشت. بدون چنین زیرساخت‌هایی، گزارشات و مشاهدات نشان می‌دهد که توسعه این سامانه‌ها حتی می‌تواند منجر به افزایش مصرف آب نیز بشوند. یک مصداق مهم در تأیید موارد فوق نیز، عدم بهبود بیلان منفی کشور و تراز منفی منابع آب زیرزمینی در طول تمام برنامه‌های توسعه کشور است. توضیح بیشتر اینکه بررسی روند افت منابع آب زیرزمینی به استناد آمار موجود، گویای عدم تأثیر آنها در تحقق اهداف برنامه‌های توسعه برای جبران کسری بیلان منفی کشور بوده است. بدین ترتیب با توجه به مطالب عنوان شده، کاملاً ضروری است تا سیاست‌های صرفه‌جویی آب، تخصیص بودجه‌های عمومی و یارانه‌های مربوط بازنگری اساسی شوند و درنهایت رویکردهای جدیدی برای جبران کسری مخازن آب زیرزمینی و حفظ پایداری سرزمین مورد توجه قرار گیرند. متأسفانه علی‌رغم هشدار و تأکید چندین‌باره درخصوص این موضوع، اصلاح روندهای تخصیص بودجه و هدفگذاری درباره روش‌های آبیاری تحت فشار مورد توجه مسئولین و سیاستگذاران ذی‌ربط قرار نمی‌گیرد.

موضوع برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک

به دلیل اهمیت منابع آب مرزی و مشترک از مناظر مختلف سیاسی، اقتصادی و امنیتی، مهار و تنظیم این آب‌ها از سال‌های قبل در دستور کار دولت قرار گرفته است. بر این اساس درخواست دولت برای این موضوع به مقام معظم رهبری تقدیم شده است. پیرو درخواست مذکور و موافقت مقام معظم رهبری، مبلغ ۸ میلیارد دلار تسهیلات ارزی از محل منابع صندوق توسعه ملی با تضمین دولت و بازپرداخت ۶ ساله پس از دو سال تنفس در اختیار دولت قرار گرفت. طرح‌های مذکور شامل سدها، تأمین آب و شبکه‌های آبیاری و زهکشی اصلی (تعهدات وزارت نیرو) و همچنین مزارع و شبکه‌های آبیاری و زهکشی فرعی (تعهدات جهاد کشاورزی) است. تا نیمه اول سال ۱۳۹۸ با هزینه‌کرد تمام تسهیلات مربوطه (۲۴۸،۰۳۷ میلیارد ریال) پیشرفت فیزیکی ۷۹ درصد حاصل شده است. باید توجه داشت که هم‌اکنون حجم عظیمی از سرمایه و اعتبارات در طرح‌های مرزی بخش آب منتفع از تسهیلات صندوق توسعه ملی معطل مانده است و با توجه به اینکه تمام اعتبار اولیه در نظر گرفته شده برای این امر هزینه شده است، در حال حاضر ادامه کار ممکن نیست. براساس تخمین سازمان برنامه و بودجه کشور (در سال ۱۳۹۸) اعتبار اضافی ۱۱۳،۰۰۰ میلیارد ریال (۹۹،۰۰۰ میلیارد ریال برای تعهدات وزارت نیرو و ۱۴،۰۰۰ میلیارد ریال برای تعهدات وزارت جهاد کشاورزی) مورد نیاز است. این موضوع بدان معناست که ۸۰ درصد پیشرفت فیزیکی مجموع طرح‌ها با اعتبار ۲۴۸،۰۳۷ میلیارد ریال به انجام رسیده است و برای ۲۰ درصد باقی‌مانده اعتبار ۱۱۳،۰۰۰ میلیارد ریال لازم است.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ جهت اجرای طرح‌های مهار و تنظیم آب‌های مرزی و احداث شبکه‌های آبیاری و زهکشی متناظر اعتبار ۱۸،۶۴۰،۰۱۵ میلیون ریالی لحاظ شده است. در کنار جنبه‌های مثبت طرح‌های مرزی از جمله پیشرفت فیزیکی نسبی قابل قبول طرح‌ها و توجیه‌پذیری اقتصادی طرح‌ها در کنار مسائل دیپلماسی آب و امنیت، برخی از چالش‌های مهم مرتبط با این طرح‌ها باید مورد توجه مسئولین و سیاستگذاران قرار گیرد. این چالش‌ها عبارتند از: ابهام در بازگشت ۳۰ درصدی اصل و سود تسهیلات از محل طرح‌ها، تغییر و تعدیل هدفگذاری طرح‌ها نسبت به درخواست اولیه، عدم بودجه‌ریزی کامل مبتنی بر عملکرد، عدم تجهیز و نوسازی اراضی آبخیزداری، عدم تعیین تکلیف نظام بهره‌برداران و ایجاد تشکل‌های آبران، عدم هماهنگی بین احداث شبکه‌های اصلی و فرعی آبیاری و زهکشی، تبعات تخصیص آب برای بخش کشاورزی و افزایش سطح زیر کشت، اثر طرح‌ها بر منابع آب زیرزمینی، اثربخشی روش‌های نوین آبیاری در صرفه‌جویی آب، استهلاک تأسیسات در صورت عدم بهره‌برداری و لزوم تأمین مابقی اعتبارات مورد نیاز برای تکمیل و راه‌اندازی طرح‌ها. لذا تأمین اعتبار مرتبط با این طرح‌ها باید با توجه به هدفگذاری‌های مربوطه و چالش‌های فوق‌الذکر مرتبط با این طرح‌ها صورت گیرد.

موضوع حق‌النظاره منابع آب زیرزمینی (تبصره «ا» بند «ه»)

تا اوایل دهه ۷۰ تعداد چاه‌های کشور کمتر از ۳۰۰ هزار حلقه بوده است، ولی براساس رویکرد و سیاست‌های توسعه‌ای با گذشت ۲۵ سال تعداد چاه‌های بهره‌برداری در حدود ۶۵ درصد افزایش داشته که این امر منجر به افزایش حجم پروانه‌های صادره به حدود ۵۰ میلیارد مترمکعب شده است. علی‌رغم افزایش تعداد چاه‌های مجاز و غیرمجاز به دلیل محدودیت پتانسیل آبخوان، میزان برداشت نسبت به سال‌های قبل بیشتر نشده و در دامنه ثابت باقی مانده است و اخیراً با کاهش برداشت نیز همراه بوده است که این موضوع درحقیقت حکایت از فرسوده و ناتوان شدن این سرمایه ملی دارد. منابع آب زیرزمینی حدود ۵۷ درصد از نیاز آب شرب شهری، ۸۳ درصد از نیاز آب شرب روستایی و ۵۲ درصد از آب کشاورزی کشور و در مجموع ۵۵ درصد از کل نیاز بخش‌های مختلف کشور را تأمین می‌کنند. در نتیجه ادامه وضع موجود تبعاتی بسیار منفی و جبران‌ناپذیر را برای کشور در پی خواهد داشت و در نهایت امنیت ملی را تحت‌الشعاع قرار خواهد داد. قابل ذکر است که روند تخریب منابع آب زیرزمینی از سال ۱۳۶۱ شروع شده و هیچ‌یک از برنامه‌های توسعه پنج‌ساله در بهبود این وضعیت موفق نبوده‌اند. بررسی کارشناسی قوانین مرتبط با منابع آب زیرزمینی آشکار می‌سازد که قوانین موضوعه تصویب شده اخیر نه تنها در بهبود وضعیت نقش نداشته‌اند، بلکه به نوعی خود باعث تشدید وضعیت نامطلوب شده‌اند. در سال ۱۳۸۳ با تصویب قانون تأمین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی و به استناد ماده (۳) آن، از ابتدای سال ۱۳۸۴ دریافت هرگونه وجه (به‌عنوان حق‌النظاره آب) از فعالیت‌های بخش کشاورزی و دامداری در شرایطی نه تنها مکانیزه نبوده، بلکه با روش سنتی و با مصرف بالای مصرف آب بهره‌برداری می‌شوند، ممنوع شده است. این موضوع خود سبب بی‌انگیزگی بهره‌برداران برای اصلاح روش‌های بهره‌برداری و بهینه‌سازی مصرف آب، که قانونگذار در قریب ۶۰ سال قانونگذاری گذشته تلاش برای آماده‌سازی بسترهای لازم در این خصوص داشته، را سبب شده است، به طوری که در مقررات و قوانین قبلی، تعیین آب‌بها و عوارض (حق‌النظاره) آب کشاورزی براساس قیمت تمام شده آب صورت می‌گرفت که پس از چندین نوبت تغییر، آب‌بهای کشاورزی که تا پیش از آن به صورت سالیانه از مصرف‌کننده دریافت می‌شد، براساس درصدی از ارزش محصول کاشته شده محاسبه می‌شد. ولی در نهایت ماده (۳) قانون تأمین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی، موجب رایگان شدن برداشت از منابع آب زیرزمینی شد. از جمله پیامدهای قانون حذف حق‌النظاره می‌توان به بی‌توجهی به ارزش آب و نادیده گرفتن اهمیت خدمات و آثار اقتصادی آن، تضعیف نظارت سالیانه بر چاه‌ها، نادیده گرفتن عدالت اقتصادی و اجتماعی، حذف مشارکت بهره‌برداران در مدیریت آب و حفظ آب مصرفی و عدم مطالبه نظارت قوی بر منابع آب و تضعیف مسئولیت‌پذیری بهره‌برداران اشاره نمود. زیرا عدم اخذ هرگونه وجه از بهره‌برداران کشاورزی، موجب بالا رفتن تقاضا و بهره‌برداری بی‌رویه (اضافه برداشت چاه‌های مجاز) با افزایش در سطوح زیرکشت و تعداد چاه‌های غیرمجاز

شد و همچنین به تبع آن سازگار نشدن بهره‌برداران با شرایط اقلیمی و عدم توجه آنها به توصیه‌های کارگزاران دولتی مبنی بر رعایت برداشت متناسب با توان آبخوان‌ها را نیز فراهم ساخت.

با توجه به توضیحات فوق، موضوع بند «ه» تبصره «۸» لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ مبنی بر دریافت حداکثر مبلغ ۲۰۰ ریال به‌زای هر مترمکعب از مصرف‌کنندگان کشاورزی منابع آب زیرزمینی با توجه به شرایط اقتصادی و اقلیمی مناطق مختلف کشور، گامی مثبت و قابل تأیید در جهت اصلاح وضعیت نامطلوب موجود منابع آب زیرزمینی است.

پیشنهادها

جدول ۹ پیشنهادهای اصلاحی و جدید مربوط به تبصره‌های ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کشور در بخش آب را به‌همراه دلایل کارشناسی مربوطه نشان می‌دهد.

جدول ۹. پیشنهادهای مربوط به تبصره‌های ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

دلایل کارشناسی	پیشنهاد (اصلاحی، حذف و الحاقی)	تبصره لایحه بودجه سال ۱۴۰۰
در بخش‌های قبل و لزوم تأمین اعتبارات مطمئن برای تهیه دستگاه‌های اندازه‌گیری و کنتورهای هوشمند، لازم است که اعتبارات مربوط به نصب کنتورهای هوشمند از محل‌های مطمئن و قابل تأمین انجام گیرد.	تبصره «۸» بند «الف» - در راستای اجرای بند «ب» ماده (۳۵) قانون برنامه ششم توسعه، دولت مکلف است اعتبارات مورد نیاز را از محل طرح‌های ذیل برنامه‌های ۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰ و ۱۳۰۷۰۰۲۰۰۰ به‌عنوان سهم کمک بلاعوض دولت هزینه کند. سهم باقی‌مانده به‌عنوان سهم بهره‌برداران به‌صورت نقدی یا تأمین کارگر و نقلیه یا تأمین مصالح یا کارکرد و وسایل راه‌سازی و نقلیه یا تهاتر زمین و یا نصب کنتورهای هوشمند بر روی چاه‌های دارای پروانه بهره‌برداری قابل پذیرش است.	تبصره «۸» بند «الف» - در راستای اجرای بند «ب» ماده (۳۵) قانون برنامه ششم توسعه، دولت مکلف است اعتبارات مورد نیاز را از محل طرح‌های ذیل برنامه‌های ۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰ و ۱۳۰۷۰۰۲۰۰۰ به‌عنوان سهم کمک بلاعوض دولت هزینه کند. سهم باقی‌مانده به‌عنوان سهم بهره‌برداران به‌صورت نقدی یا تأمین کارگر و نقلیه یا تأمین مصالح یا کارکرد و وسایل راه‌سازی و نقلیه یا تهاتر زمین و یا نصب کنتورهای هوشمند بر روی چاه‌های دارای پروانه بهره‌برداری قابل پذیرش است.
با توجه به اهمیت نصب ابزارهای اندازه‌گیری و کنتورهای هوشمند و همچنین اهمیت تشکلهای آب‌بران و نظام‌های بهره‌برداری و لزوم خرج‌کرد منابع هر استان از این محل در همان استان، موارد اصلاحی پیشنهاد می‌شود.	تبصره «۸» بند «ه» - در اجرای بند «ب» ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی و جهت حفظ و صیانت از آبخوان‌های کشور و افزایش اطمینان‌پذیری تأمین آب برای مصارف مختلف در بخش‌های شرب، صنعت و کشاورزی، شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان مکلفند با توجه به شرایط اقتصادی و اقلیمی	تبصره «۸» بند «ه» - در اجرای بند «ب» ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی و جهت حفظ و صیانت از آبخوان‌های کشور و افزایش اطمینان‌پذیری تأمین آب برای مصارف مختلف در بخش‌های شرب، صنعت و کشاورزی، شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان مکلفند با توجه به شرایط اقتصادی و اقلیمی

دلایل کارشناسی	پیشنهاد (اصلاحی، حذف و الحاقی)	تبصره لایحه بودجه سال ۱۴۰۰
	<p>مناطق مختلف کشور از مصرف‌کنندگان آب کشاورزی برای چاه‌های مجاز فاقد کنتور هوشمند براساس پروانه بهره‌برداری آنها و برای چاه‌های مجاز دارای کنتور هوشمند براساس برداشت مجاز از آنها به‌ازای هر مترمکعب برداشت آب از آبخوان‌ها، حداکثر معادل دویست (۲۰۰) ریال متناسب با کشت غالب منطقه و میزان درآمد کشاورزان مطابق دستورالعمل مشترک وزرای نیرو و جهاد کشاورزی، دریافت و به ردیف شماره ۱۶۰۱۱۲ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز نمایند. معادل مبلغ واریزی پس از مبادله موافقتنامه از محل ردیف ۵۲-۵۳۰۰۰۰-۵۳ جدول شماره (۹) این قانون برای تحقق اهداف برنامه‌های تعادل بخشی و بهبود بهره‌برداری آب، نصب کنتورهای هوشمند حجمی آب و کمک به ایجاد تشکلهای آب‌بران و نظام‌های بهره‌برداری و انجام مطالعه در دشت‌هایی که با فرونشست زمین مواجه است و یافتن راهکارهای پیشگیری و برگرداندن آن به شرایط قبل در اختیار مدیریت منابع آب ایران وسی درصد (۳۰٪) در اختیار وزارت جهاد کشاورزی برای اجرای طرح‌های افزایش بهره‌وری آب قرار می‌گیرد. آیین‌نامه اجرایی این بند توسط وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی و سازمان برنامه و بودجه کشور تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p> <p>توسط وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی و سازمان برنامه و بودجه کشور تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p> <p>دستگاه‌های اجرایی مکلفند که درآمدهای اکتسابی از هر استان را در همان استان و برای موارد تعیین شده هزینه نمایند.</p>	<p>مناطق مختلف کشور از مصرف‌کنندگان آب کشاورزی برای چاه‌های مجاز فاقد کنتور هوشمند براساس پروانه بهره‌برداری آنها و برای چاه‌های مجاز دارای کنتور هوشمند براساس برداشت مجاز از آنها به‌ازای هر مترمکعب برداشت آب از آبخوان‌ها، حداکثر معادل دویست (۲۰۰) ریال متناسب با کشت غالب منطقه و میزان درآمد کشاورزان مطابق دستورالعمل مشترک وزرای نیرو و جهاد کشاورزی، دریافت و به ردیف شماره ۱۶۰۱۱۲ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز نمایند. معادل مبلغ واریزی پس از مبادله موافقتنامه از محل ردیف ۵۲-۵۳۰۰۰۰-۵۳ جدول شماره (۹) این قانون برای تحقق اهداف برنامه‌های تعادل بخشی و بهبود بهره‌برداری آب و انجام مطالعه در دشت‌هایی که با فرونشست زمین مواجه است و یافتن راهکارهای پیشگیری و برگرداندن آن به شرایط قبل در اختیار سازمان مدیریت منابع آب ایران و سی درصد (۳۰٪) در اختیار وزارت جهاد کشاورزی برای اجرای طرح‌های افزایش بهره‌وری آب قرار می‌گیرد. آیین‌نامه اجرایی این بند توسط وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی و سازمان برنامه و بودجه کشور تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p>
<p>از آن جایی که پتانسیل سیل‌خیزی در تمام استان‌های کشور یکسان نمی‌باشد، بهتر است که اولویت هزینه‌کرد اعتبارات مربوطه در استان‌های سیل‌خیز باشد. شایان ذکر است که به‌دلیل مشخص نبودن سازوکار قراردادهای مشارکت عمومی - خصوصی و همچنین حاکم بودن روح تقنینی بر این بند و مغایر بودن آن با اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی، احاله تعیین تکلیف موارد</p>	<p>تبصره «۸» بند «و» - به‌منظور پیشگیری و بازسازی خسارت ناشی از سیل و سامان‌دهی و لایروبی رودخانه‌ها، به شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان اجازه داده می‌شود بهره‌برداری از مصالح مازاد رودخانه‌ای را از طریق مزایده و انعقاد قرارداد مشارکت عمومی - خصوصی، به پیمانکاران یا بهره‌برداران شن و ماسه (با به‌کارگیری پیمانکاران دارای صلاحیت) به‌شرط واریز حقوق</p>	<p>تبصره «۸» بند «و» - به‌منظور پیشگیری و بازسازی خسارت ناشی از سیل و سامان‌دهی و لایروبی رودخانه‌ها، به شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان اجازه داده می‌شود بهره‌برداری از مصالح مازاد رودخانه‌ای را از طریق مزایده و انعقاد قرارداد مشارکت عمومی - خصوصی، به پیمانکاران یا بهره‌برداران شن و ماسه (با به‌کارگیری پیمانکاران دارای صلاحیت)</p>

تبصره لایحه بودجه سال ۱۴۰۰	پیشنهاد (اصلاحی، حذف و الحاقی)	دلایل کارشناسی
به شرط واریز حقوق دولتی واگذار نماید. در صورت وصول درآمد مزاد بر عملیات تعیین شده در قرارداد، منابع حاصله به ردیف درآمدی ۱۶۰۱۴۹ واریز می‌گردد. منابع حاصله از محل ردیف ۳۰-۵۳۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این قانون در اختیار شرکت مدیریت منابع آب ایران قرار می‌گیرد تا مدیریت منابع آب ایران قرار می‌گیرد تا در چارچوب موافقتنامه متبادله با سازمان برنامه و بودجه کشور صرف سامان‌دهی رودخانه‌های کشور با اولویت استان‌های سیل‌خیز شود. گزارش عملکرد مالی و عملیاتی این بند، هر سه ماه یکبار توسط وزارت نیرو به سازمان‌های مدیریت بحران کشورهای منطقه و برنامه ارسال می‌گردد. دستورالعمل اجرایی این بند ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ این قانون توسط وزارت نیرو تهیه و ابلاغ می‌گردد.	دولتی واگذار نماید. در صورت وصول درآمد مزاد بر عملیات تعیین شده در قرارداد، منابع حاصله به ردیف درآمدی ۱۶۰۱۴۹ واریز می‌گردد. منابع حاصله از محل ردیف ۳۰-۵۳۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این قانون در اختیار شرکت مدیریت منابع آب ایران قرار می‌گیرد تا در چارچوب موافقتنامه متبادله با سازمان برنامه و بودجه کشور صرف سامان‌دهی رودخانه‌های کشور با اولویت استان‌های سیل‌خیز شود. گزارش عملکرد مالی و عملیاتی این بند، هر سه ماه یکبار توسط وزارت نیرو به سازمان‌های مدیریت بحران کشورهای منطقه و برنامه ارسال می‌گردد. دستورالعمل اجرایی این بند ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ این قانون توسط وزارت نیرو تهیه و ابلاغ می‌گردد.	مرتبط با آن به دستورالعمل یا آیین‌نامه، مورد تأیید نمی‌باشد، لذا علی‌رغم مورد تأیید بودن موارد فنی این بند، ایراد حقوقی فوق‌الذکر نیز باید مدنظر قانونگذار قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ اعتبارات بخش آب (فصل منابع آب و فصل آب و فاضلاب) حدود یک‌سوم کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای امور اقتصادی کشور را تشکیل می‌دهد. شایان ذکر است که درصد اعتبارات ملی فصل منابع آب به کل اعتبارات عمرانی کشور در طول سال‌های برنامه ششم توسعه بین ۶ تا ۸ درصد بوده است. اعتبارات فصل منابع آب در قوانین بودجه سنواتی طی سال‌های برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه درصد بیشتری از مجموع اعتبارات عمرانی ملی کشور را تشکیل می‌داده است که به دلیل شرایط نامساعد اقتصادی کشور درصد مذکور در طول سال‌های برنامه ششم توسعه تقلیل یافته است.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، مشابه سایر بودجه‌های سنواتی اعتبارات بخش آب (شامل فصل منابع آب و فصل آب و فاضلاب) از رقم بالای اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برخوردار است. مجموع اعتبارات مذکور در لایحه برای بخش آب بالغ بر ۱۰۷,۰۶۵,۷۴۹ میلیون ریال است. موارد مهم قابل نتیجه‌گیری گزارش را می‌توان به شرح زیر بیان نمود:

- رشد ۵۷/۷ درصدی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل منابع آب، مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به رقم مصوب قانون بودجه ۱۳۹۹،

- رشد ۳۰/۵ درصدی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل آب و فاضلاب، مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به رقم مصوب قانون بودجه ۱۳۹۹،

- تخصیص مبلغ ۲۵۰ میلیون یورو از منابع صندوق توسعه ملی به طرح‌های بخش آب و آب و فاضلاب

برای طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین (۱۰۰ میلیون یورو)، طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن (۱۰۰ میلیون یورو) و طرح‌های آب و فاضلاب شهر اهواز (۵۰ میلیون یورو)،

- افزایش چشمگیر اعتبارات مربوط به برنامه تأمین آب، برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک و خرید تضمینی آب استحصالی و پساب تصفیه شده از بخش غیردولتی (از محل یارانه‌ها)،

- عملکرد ۷۷ درصدی اعتباری فصل منابع آب در هشت‌ماهه اول سال ۱۳۹۹،

- عملکرد ۶۱ درصدی اعتباری فصل آب و فاضلاب آب در هشت‌ماهه اول سال ۱۳۹۹،

- افزایش متوسط ۵۷/۷ درصدی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و دستگاه‌های مرتبط با وزارت نیرو و افزایش متوسط ۲۹/۷ درصدی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شرکت‌های آب و فاضلاب در لایحه نسبت به رقم مصوب قانون سال ۱۳۹۹،

- گام مثبت و قابل تأیید در جهت برقراری حق‌النظاره منابع آب زیرزمینی،

- لزوم توجه به اثربخشی طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین در صرفه‌جویی واقعی آب،

- حذف اعتبارات تخصیص یافته برای طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین از منابع صندوق توسعه ملی و انتقال آن به طرح‌های پایداری و ارتقای کیفی آب شرب شهرهای پُرتنش و طرح‌های تعادل‌بخشی منابع آب زیرزمینی،

- لزوم توجه به چالش‌های مختلف برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک در تأمین اعتبارات برای آنها،

- لزوم تأمین اعتبارات مطمئن و قابل حصول برای ابزارهای اندازه‌گیری و کنتورهای هوشمند در طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین.

منابع و مأخذ

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور.
۲. قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور.
۳. قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه.
۴. وزارت نیرو، ۱۳۹۹، گزارش عملکرد (تخصیص) بودجه سال ۱۳۹۹ بخش آب.

شماره مسلسل: ۱۷۳۴۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور ۴۰. بودجه بخش آب

نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه آب)

تهیه و تدوین: مهدی مظاهری

مدیر مطالعه: جمال محمدولی سامانی

ناظران علمی: امیررضا شاهانی، علیرضا رهایی

همکار: محمدتقی فیاضی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

۲. بخش آب

۳. امور آب

۴. آب و فاضلاب

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۱۰/۱۶